

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля Юрій БІДЗІЛЯ

30 » *серпень* 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Зарубіжна література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української літератури» (I пол. XIX ст.) для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.01 Середня освіта (Українська мова і література)** освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література».

Розробник: *Кордонець Олександр Анатолійович*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української літератури**.
Протокол № 14 від 29 червня 2023 року

Завідувач кафедри Оксана КУЗЬМА

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4, 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	3	3
	Лекції:	
	32	14
	Практичні (семінарські):	
	34	
Вид підсумкового контролю: іспит	Індивідуальна робота:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний іспит	Самостійна робота:	
	69	121

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія української літератури» (перша половина XIX ст.) є осмислення основних тенденцій розвитку національного письменства першої половини XIX століття з урахуванням досягнень сучасного українського літературознавства; вивчення життєвого шляху й творчості ключових представників окресленої доби; прищеплення студентам навичок аналізу різножанрових художніх текстів вказаного періоду із проєкцією на педагогічну діяльність у закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК3. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ПК 4. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати знання мов і здобутки українського і світового письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ПК 8. Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та презентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія української літератури» (перша половина XIX ст.) є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 7 Вступ до літературознавства.

ОК 12 Історія української літератури.

ОК 10. Фольклор світу

ОК 9. Історія зарубіжної літератури

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	РН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
<i>Здатний</i> цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	РН 11.
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12.
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	РН 13.
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови та літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності	РН 14
<i>Застосовує</i> різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.	РН 16
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17
<i>Має</i> творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.	РН 18
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	РН 21
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	РН 22.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія української літератури» (перша половина XIX ст.):

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
У процесі навчання чітко визначає предмет, об'єкт та завдання історії української літератури; основні етапи формування історії української літератури як наукової дисципліни; специфіку співвідношення літератури з фольклором, іншими видами мистецтва, історією, філософією, релігією; аналізує літературний процес в Україні в контексті розвитку культури, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; оперує літературознавчими категоріями; пояснює об'єктивні процеси взаємовпливів і взаємодії української та зарубіжної літератур, здійснює літературознавчий аналіз художнього твору; цінує культурне різноманіття, дотримується етичних норм, усвідомлює важливість незалежності та територіальної цілісності України.	РН 1,5, 11, 12, 14, 16
Знання сучасних філологічних і дидактичних засад навчання української літератури, провідних тенденцій розвитку літературного процесу в першій половині XIX ст.	РН 13
Вміння творчо, критично мислити, застосовувати знання із курсу у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.	РН 18
Літературознавчий аналіз здійснює на теоретичних, методологічних засадах, застосовує різні методичні прийоми вивчення української літератури, користується науково-методичними джерелами, зокрема цифровими, використовує сучасну наукову інформацію, бібліографічні джерела; демонструє знання художніх творів, розуміння сучасних наукових підходів до їх аналізу, основні положення літературознавчих праць; аналізує творчі біографії письменників, характерні особливості їхнього індивідуального стилю; розкриває основні тенденції розвитку поезії, прози та драматургії; знає обсяг та проблемні питання шкільного курсу української літератури й оптимально враховує в професійній діяльності; спрямовує гуманістичний потенціал української літератури на формування духовного світу здобувачів освіти.	РН 16, 17, 21, 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен, модульний контроль, поточні оцінки за знання; усні (письмові) відповіді на практичних заняттях, тестування, презентації, виконання творчих завдань, конспектування науково-критичної літератури.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, письмові практичні завдання, презентації, творче завдання, тестування.

Форма модульного контролю: виконання модульної контрольної роботи.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Оцінка успішності студента з дисципліни «Історія української літератури» є рейтинговою і виставляється за стобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння модулю.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
6	6	6	6	6	6	7	7		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	50	100
6	6	6	6	7	6	6	7		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Творче завдання	2	10	2	10
Презентація з доповіддю	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота № 1 містить 2 теоретичні питання та 20 тестових завдань. Максимальна кількість балів, які може отримати здобувач, – це 30 балів за теоретичну частину (максимум 15 балів за кожне питання) та 20 (1 бал за кожен правильно виконаний тест) за тестові завдання.

Модульна контрольна робота № 2 містить 1 теоретичне питання та 35 тестових завдань. Максимальна кількість балів, які може отримати здобувач, – це 15 балів за теоретичну частину та 35 (1 бал за кожен правильно виконаний тест) за тестові завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Екзамен проводиться за білетами, кожен із яких містить 3 питання.

Оцінку «**відмінно**» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який у загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовільняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «незадовільно» (до 35 балів, F) – виставляється здобувачеві, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим

			повторним вивченням дисципліни
--	--	--	-----------------------------------

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ № 1

Становлення і розвиток нової української літератури

Тема 1. Вступ. Головні тенденції розвитку нової української літератури.

Суспільно-політичні умови, освітньо-наукове життя, розвиток мистецтва, журналістики, літературно-естетичної та літературно-критичної думки. Філософські та ідейно-естетичні основи художніх напрямів, течій і стилів (просвітницький реалізм, сентименталізм, преромантизм, романтизм). Традиції бурлеску у новій українській літературі.

Тема 2. Творчість І.П.Котляревського у контексті становлення нової української літератури.

І.Котляревський – перший класик нової української літератури, зачинатель нової української драматургії. „Енеїда” – перший твір нового письменства. Історія написання та видання поеми. Західно-європейські і російська травестії поеми Вергілія (Блюмауер, Скаррон). Зв’язок „Енеїди” І.Котляревського з українською бурлескною традицією XVIII ст. Народний побут у поемі і сатира на соціальні відносини того часу. Морально-етичні та соціальні проблеми у творі. Художня майстерність І.Котляревського. Прийоми комізму (знижені образи, пародіювання, гіперболізація, різні лексичні шари). Значення мови і віршування „Енеїди” для подальшого розвитку української літератури. “Енеїда” в критиці. Дискусії про творчий метод поеми. Вал.Шевчук про риси бароко в „Енеїді”. Питання про „двотекстовість” „Енеїди” (О.Дашкевич, П.Житецький, Б.Лепкий, С.Гординський, М.Яценко, Є.Нахлік). Природа сміху в „Енеїді”. Творче й епігонське наслідування бурлескно-травестійної манери І.Котляревського. Поняття „котляревщини”. Ідейно-стильові особливості, художня форма драм „Наталка Полтавка” і „Москаль-чарівник”. Жанр “Наталки Полтавки», тематика, конфлікт, фольклорна основа, народність. Образна система твору, типізація та індивідуалізація образів-персонажів. Роль і функції народної пісні, особливості художньої мови твору. “Наталка Полтавка” в оцінці тогочасної і сучасної критики. Водевіль І.Котляревського “Москаль-чарівник” (1819). Жанрові особливості (легкий побутовий сюжет, насиченість піснями, танцями, комічні ситуації, щаслива дидактична розв’язка). Зв’язок твору з фольклором. Жартівливе і серйозне у водевілі, художні засоби їх відображення. Успіх “Москаля-чарівника” на сцені. Методичні аспекти вивчення доробку І. Котляревського.

Тема 3. Становлення нової української прози і творчість Г.Ф.Квітки-Основ’яненка.

Основні жанри нової української прози. Роль Г.Квітки-Основ’яненка в організації перших українських часописів та альманахів. Синкретизм стилів у прозі Г.Квітки-Основ’яненка (поділ прозового доробку митця на бурлескно-реалістичні та сентиментально-реалістичні твори). Сучасна інтерпретація стильової манери автора. Традиції і новаторство у драматургії письменника („Шельменко – денщик”, „Сватання на Гончарівці”). Роль Г.Квітки-Основ’яненка у становленні і розвитку нової української літератури. Методика вивчення прози письменника в школі.

Тема 4. Український романтизм як естетичний феномен.

Риси романтизму як художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Українська романтична поезія дошевченківського періоду. Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини XIX ст., його основні риси. Нові

естетичні принципи романтизму, засновані на засадах патріотизму, народності. Німецька ідеалістична філософія і український романтизм. Розширення стильових, тематичних і жанрових меж національної літератури, єднання її з фольклором. Переклади і переспіви українських поетів-романтиків з інших літератур.

Чотири основні тематично-стильові групи творів чи течії в українському романтизмі: фольклорно-побутова, фольклорно-історична, громадянська й психологічно-особистісна. „Харківська школа романтиків”, гурток І.Срезневського, його роль у розвитку українського романтизму.

Тема 5-6. Художній світ лірики Л.Боровиковського, А.Метлинського, В.Забіли, М.Петренка.

Літературна діяльність **Л.Боровиковського** як першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Фольклористична діяльність поета. Тематика балад, використання народно-пісенних мотивів та художньо-зображальних засобів у творах Л.Боровиковського. Активне використання українських фольклорно-етнографічних джерел і художніх засобів для створення самобутнього національного твору.

А.Метлинський – діяч харківської групи письменників-романтиків 30 – 40-х рр. XIX ст. Науково-педагогічна діяльність А.Метлинського. Збірка поезій “Думки і пісні та ще дещо”. Мотиви поезії: туга за минулим, меланхолійні мрії про повернення старовини, відсутність життєвих перспектив (балади “Степ”, “Кладовище”, “Козача смерть”, “Смерть бандуриста” та ін.). Використання романтичної колористики та символіки. Зв’язок з “готичним” стилем. Соціальні та громадянські мотиви (“Старець”, “Рідна мова”).

В.Забіла – поет-романтик. Зустрічі з М.Глінкою (вірші В.Забіли “Не щебечи, соловейку...”, “Гуде вітер вельми в полі”, покладені М.Глінкою на музику (1838). Дружба В.Забіли з Т.Шевченком. Роль альманаху “Ластівка”, газети “Черниговские губернские ведомости”, журналу “Киевская старина”, “Зоря” в популяризації його поетичної творчості. Інтимна лірика В.Забіли (“Кохання”, “До невірної”, “Повіяли вітри буйні”, “Голуб” та ін.). Вияв соціальних мотивів у поезіях “Сирота”, “Будяк”, “Зовсім світ перевернувся”, “Маруся”). Щирість вислову, використання народної ритмічної форми та фольклорно-поетичних образів – риси індивідуального стилю лірика В.Забіли. Поетична спадщина В.Забіли в оцінці І.Франка.

М.Петренко – талановитий поет-романтик 30-х рр. XIX ст. Утвердження ним жанру українського романсу. Провідні мотиви поезії – туга за рідним краєм, сирітство, прагнення відмовитися від земної “буденщини” і пізнати красу всесвіту. Цикл поезій “Небо” (“Дивлюся на небо”, “По небу блакитнім очима блукаю”, “Схилившись на руку”). Романтична лірика М.Петренка в стилі М.Лермонтова, В.Козлова (поезії “Чого ти, козаче...”, “Весна”, “Як в сумерки вечірній дзвін”, цикл поезій “Слов’янськ”). Роль і місце лірики М.Петренка в тогочасному літературному процесі.

Творчість романтиків на уроках української літератури в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.

Тема 7. Життєвий шлях і творча доля М.Костомарова.

Життєвий шлях. Участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. “Книга буття українського народу” – перший маніфест української інтелігенції, декларація соціальних і національних прав слов’янських народів. Ідея всеслов’янської єдності. Ідея месіанізму України. М.Костомаров – історик, етнограф і фольклорист. Започаткування “історичної школи” в українській науці. Літературно-критична та публіцистична діяльність на сторінках тогочасної преси.

Поетичні збірки М.Костомарова (Ієремії Галки): “Українські балади” (1839) та “Вітка” (1840). Риси романтизму в цих збірках. Фольклорні теми (балада “Брат з сестрою”), мотиви із давніх літописів (“Співець Митуса”), звернення до громадянської лірики (“На добраніч”, “Пан Шульпіка”), заклик до єднання народів (“Діти слави, діти слави!”). Риси індивідуального стилю поета (збагачення поезії новими мотивами, деякі спроби нових розмірів, ритмів). Драматичні твори (“Сава Чалий”, “Переяславська ніч”) – перша спроба в новій українській

драматургії змалювати історичні події. Історичні драми російською мовою (“Кремуций Корд”).

Тема 8. Нова література в Західній Україні.

Громадсько-культурне угруповання „Руська трійця” і діяльність його членів – М.Шашкевича, І.Вагилевича, Я.Головацького. Альманах „Русалка Дністровая”: історична концепція, композиція, зміст, значення. Творчість О. Духновича.

МОДУЛЬ № 2

Розвиток нової української літератури 40 – 60-х рр. ХІХ ст.

Тема 9. Життєвий шлях і творча доля Т.Шевченка. Творчість Т.Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченковзнавства

Значення Т.Шевченка для української і світової літератури. Оцінка творчості тогочасною критикою, журналістикою. Переклади творів Т.Шевченка на мови народів світу. Відгуки зарубіжних критиків і письменників про творчість Т.Шевченка. Т.Шевченко і наша сучасність. Методика вивчення біографії поета у ЗЗСО (традиційний та новітній підходи).

Тема 10. Ранній період творчості Т.Шевченка (1837 – 1843)

“Кобзар” Т.Шевченка 1840 р., його оцінка критиками. Основні мотиви ранньої поезії. Тема ролі поета в житті народу („Думи мої, думи мої...”, “Перебендя”, “На вічну пам’ять Котляревському”, „До Основ’яненка”), туга за батьківщиною, образи героїчного минулого України. Балади фольклорного походження (“Причинна”, “Тополя”, “Утоплена”). Соціально-побутова поема “Катерина”. І.Франко про образ Катерини у поемі. Акцент на морально-етичній проблематиці твору у статті І.Світличного „Духовна драма Шевченка”. Історичні поеми Т.Шевченка. “Гайдамаки” (1841). Джерела поеми (народні легенди та перекази, історичні матеріали, польська література про гайдамацький рух – С.Гоцинський). Епілог – заклик до загальнослов’янського єднання. Жанрові особливості поеми. Мовностилістичне багатство поеми. Драматургія Т.Шевченка. Романтична трагедія “Никита Гайдай” та соціально-побутова драма “Назар Стодоля”. Традиції і новаторство Т.Шевченка у цьому жанрі.

Тема 11. Головні особливості другого періоду творчості Т.Шевченка (1843 – 1847).

Подорожі Т.Шевченка на Україну, знайомство з літературним середовищем, учасниками Кирило-Мефодіївського товариства, позиція Т.Шевченка щодо товариства. Лірика 1843–1847 рр., громадянські мотиви, образ “сім’ї вольної, нової”. Культура поетичного вірша, жанрове багатство. Поезія “Три літа”. Сатира Т.Шевченка цього часу. Твори “Великий льох”, “Холодний Яр”, “Розрита могила”, “Стоїть в селі Суботіві...” Викриття імперської колоніальної політики щодо України. Побутові поеми Т.Шевченка (“Сова”, “Наймичка”). Образ матері в поезії Т.Шевченка. І.Франко про „Наймичку”.

Тема 12. Ідейно-художнє новаторство поем Т.Шевченка „Кавказ”, „Сон”, „Великий льох”, „Єретик”, послання „І мертвим, і живим...”

Тематичне багатство сатиричних поем. Інакомовність у поемі “Єретик”. Причини звернення письменника до історії іншого народу. Засудження самодержавного ладу у поемі “Сон”. Роль умовності й фантастики у творі. Літературні аналогії “Сну”. Викриття українського ліберального панства та заповіт нащадкам у посланні “І мертвим, і живим...”. Викриття колоніальної політики царату в поемі “Кавказ”. Стиль політичної сатири Т.Шевченка (ораторські інтонації, публіцистична структура, політична лексика тощо).

Тема 13. Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857)

Цикл поезій “В казематі”. Особистісні, громадянські мотиви (“Косар”, “Рано-вранці новобранці...”), патріотичні мотиви (“Не спалося, а ніч як море”, “Мені однаково, чи буду...”).

Автологічна лірика у циклі („Садок вишневий коло хати”). Різноманітність змісту і форм лірики. Стилізація народних пісень. Глибина філософських узагальнень у медитативній ліриці цього періоду. Засудження тиранії і абсолютизму в поєми “Царі” (“Старенька сестро Аполлона...”). Викриття панського свавілля у поемах “Княжна” і “Марина”. Образ стихійного бунтівника у поємі “Варнак”. Історичні поєми „Чернець” та „Іржавець”. Автобіографічні мотиви у ліриці цього періоду. Казахські мотиви.

Тема 14. Творчість Т.Шевченка останніх років життя (1857 – 1861)

Триптих “Доля”, “Муза”, “Слава” – кредо поета-громадянина. Інакомовність у поємі “Неофіти”. Політична сатира поєми “Юродивий”. Використання біблійних тем і образів у поємі “Марія”. Поезія “Молитва”. Поєднання протилежних мотивів. Ідеї “єдинодумля” і “братолюбія”. Мрії Т.Шевченка про майбутнє (“Ісаія. Глава 35”). Інтимні поезії цього періоду (цикл “Ликері”). Художні особливості творів останнього періоду. Видання “Кобзаря” 1860 р.

Тема 15. Життєвий і творчий шлях, філософський світогляд, суспільно-політичні погляди П.Куліша.

Різноманітність таланту П.Куліша (прозаїк, поет, драматург, літературний критик, публіцист, історик літератури, перекладач, фольклорист, редактор, видавець).. Світоглядні засади творчості. Постійні пошуки „нових ідеалів, нових богів і нової віри” (І.Франко). П.Куліш і „Кирило-Мефодіївське братство”. П.Куліш – перший український професійний літературний критик. Неординарність художнього світу П.Куліша, значення його творчості в розширенні ідейно-тематичних і жанрових обріїв нової української літератури. Ідейно-художні особливості лірики та драматургії П.Куліша. Художній світ поетових збірок „Досвітки. Думи і поєми”, „Хуторна поезія”, „Дзвін”. Ліро-епічні поєми: джерела написання, європейський контекст, засоби характеротворення. Проблематика і художня своєрідність драматичних творів П.Куліша. Проблема національної та соціальної долі українського народу, його мови і культури у творчості П.Куліша, особливості їх втілення.

Тема 16. Історичний роман „Чорна рада” П.Куліша: джерела написання, жанрово-стильова своєрідність, проблематика, поетика.

Жанр історичного роману у доробку письменника. Джерела написання, історія видання „Чорної ради” (1845-1846, 1857). Сюжетно-композиційні особливості твору. Образна система роману „Чорна рада”. Стельові ознаки, художня мова роману. Т.Шевченко, І.Франко про „Чорну раду”. Ознаки вальтерскоттівського типу роману у творі. Методика вивчення жанру історичного роману в школі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				Кількість годин			
	Форма навчання: денна				Форма навчання: заочна			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
лекції		практичні	самостійна робота	лекції		практичні	самостійна робота	
Модуль 1.								
Становлення і розвиток нової української літератури								
Тема 1. Вступ. Головні тенденції розвитку	4	2		2	4			4

<i>нової української літератури.</i>								
Тема 2. <i>Творчість І.П.Котляревського у контексті становлення нової української літератури.</i>	10	2	2	6	12	2		10
Тема 3. <i>Становлення нової української прози і творчість Г.Ф.Квітки-Основ'яненка.</i>	14	2	4	8	12	2		10
Тема 4. <i>Український романтизм як естетичний феномен.</i>	8	2	2	4	5	1		4
Тема 5-6. <i>Художній світ лірики Л.Боровиковського, А.Метлинського, В.Забіли, М.Петренка.</i>	14	4	4	6	11	1		10
Тема 7. <i>Життєвий шлях і творча доля М.Костомарова.</i>	8	2	2	4	6			6
Тема 8. <i>Нова література в Західній Україні.</i>	8	2	2	4	6			6
Модульна контрольна робота								
Разом за модуль	66	16	16	34	56	6	0	50
Модуль 2. <i>Розвиток нової української літератури 40 – 60-х рр. XIX ст.</i>								
Тема 9. <i>Життєвий шлях і творча доля Т.Шевченка. Творчість Т.Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченковзнавства</i>	8	2	2	4	8			8
Тема 10. <i>Ранній період творчості Т.Шевченка (1837 – 1843)</i>	8	2	2	4	12	2		10
Тема 11. <i>Головні особливості другого</i>	6	2	2	2	8	2		6

<i>періоду творчості Т.Шевченка (1843 – 1847).</i>								
Тема 12. <i>Ідейно-художнє новаторство поем Т.Шевченка „Кавказ”, „Сон”, „Великий льох”, „Єретик”, послання „І мертвим, і живим...”</i>	14	2	4	8	10			10
Тема 13. <i>Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857)</i>	12	2	2	8	10	2		8
Тема 14. <i>Творчість Т.Шевченка останніх років життя (1857 – 1861)</i>	8	2	2	4	9			9
Тема 15. <i>Життєвий і творчий шлях, філософський світогляд, суспільно-політичні погляди П.Куліша.</i>	6	2	2	2	11	1		10
Тема 16. <i>Історичний роман „Чорна рада” П.Куліша: джерела написання, жанрово-стильова своєрідність, проблематика, поетика.</i>	9	2	4	3	11	1		10
Модульна контрольна робота								
Разом за модуль	69	16	18	35	79	8	0	71
Разом за семестр	135	32	34	69	135	14	0	121

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>«Енеїда» І.Котляревського</i> в контексті становлення нової української літератури	2
2	<i>Г. Квітка-Основ'яненко</i> – фундатор нової української прози	4

3	Розвиток <i>жанру байки</i> в новій українській літературі	2
4	Українська <i>поезія доби романтизму</i> : філософсько-естетичні засади, типологія, мотиви, поетика	4
5	<i>Нова українська драма</i> (твори Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка)	2
6	« <i>Руська трійця</i> » і становлення нової української літератури на західноукраїнських землях.	2
7	<i>Ранній період</i> творчості Тараса Шевченка (1837 – 1843)	4
8	Творчість Тараса Шевченка <i>періоду «трьох літ»</i> (1843 – 1847)	4
9	Поезія Т.Шевченка <i>періоду заслання</i> (1847 – 1857)	2
10	<i>Останній період</i> творчості Т.Шевченка (1857 – 1861)	2
11	<i>Біблія</i> в художньому світі Т. Шевченка	2
12	« <i>Чорна рада</i> » П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі	4
Разом		34

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин стац./заочн
1	<p>Конспект основних положень ключових теоретичних праць із курсу:</p> <ol style="list-style-type: none"> Борзенко О. Сентиментальна «провінція»: Нова українська література на етапі становлення. Харків, 2006. С. 66–145. Розділ II. Письменник «на перехресті»: (Іван Котляревський і особливості нового етапу літературного життя). Лімборський І. Сентименталізм / Історія української літератури XIX ст.: у 2 кн. / за ред. М.Жулинського. Київ, 2005. Кн.1. С.204-229. Франко І. Темне царство URL: https://www.i-franko.name/uk/HistLit/1881/TemneCarstvo.html Шевчук В. „Енеїда” Івана Котляревського в системі літератури українського бароко <i>Дивослово</i>. 1998. № 2, 3. Яценко М. Філософські й ідейно-естетичні основи художніх напрямів і течій / Історія української літератури XIX ст.: у 2 кн. / за ред. М.Жулинського. Київ, 2005. Кн.1. С.88-126. Яценко М. Українська романтична поезія 20–60-х рр. XIX ст. Українські поети-романтики. Київ, 1987 (вступна стаття). 	10/20
2	Ведення читацького щоденника (за творами для обов'язкового прочитання)	14/40
3	<p>Підготувати ментальну карту на тему «Сентименталізм як основа стилю повісті «Маруся» Г.Квітки-Основ'яненка».</p> <p>Скористайтеся матеріалами за покликаннями: https://osvitoria.media/experience/bery-j-robby-mind-maps/</p>	6/10

	http://savchenkoop.blogspot.com/p/blog-page_63.html http://g2cvukrmova.blogspot.com/p/mind-map.html	
4.	<p>Опрацювання джерел із методики вивчення творчості письменників першої половини XIX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> Опрацювати навчальні програми МОН щодо питання вивчення творчості письменників першої половини XIX ст. https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi Марко В. Наближення до Тараса Шевченка / Марко В. Аналіз художнього твору. Київ, 2013. С. 53-71. Яценко Т. Філософсько-освітній концепт В. Шевчука щодо вивчення в школі «Енеїди» І. Котляревського в системі літератури українського бароко <i>Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.</i> 2010. № 20. С. 65—72. Матеріали про Т. Шевченка на сайт НУШ https://nus.org.ua/search/all/%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE/ 	14/20
5.	Опрацювати матеріал про життєвий шлях і творчу долю Олександра Духновича . Ознайомитися із книгою О.Гавроша «Загадковий Духнович» (2013).	6/10
6	<p>Переглянути відеоматеріали про доробок письменників першої половини XIX ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> Українська література. Творчість Івана Котляревського https://www.youtube.com/watch?v=KGNUB1Z6WSg Українська література. Повість «Маруся» Г.Квітки-Основ'яненка https://www.youtube.com/watch?v=JQNrrAHSjjg Українська література. Поети-романтики https://www.youtube.com/watch?v=mM5APjp_7i8 (Всеукраїнська школа онлайн) <p>Про Т.Шевченка:</p> <ul style="list-style-type: none"> Фільми «Таємниці генія Шевченка», «Тарас. Повернення»; https://www.youtube.com/watch?v=N_3fTTtuB1Q (поєми «Наймичка», «Катерина») https://www.youtube.com/watch?v=EuV1klgqmyQ («І мертвим, і живим...», «Заповіт») Українська література. Тарас Шевченко. Лірику періоду «Трьох літ», «Сон» https://www.youtube.com/watch?v=9pTyduW0J7s <p>про П.Куліша:</p> <ul style="list-style-type: none"> Українська література. Життя і творчість Пантелеймона Куліша (Всеукраїнська школа онлайн) https://www.youtube.com/watch?v=x9990EEEEAnQ https://www.youtube.com/watch?v=WJaDO_9k5WM (розмова із Іриною Фаріон про П.Куліша у програмі «Велич особистості») 	10/10
7	<p>Підготувати інтелект-карту за романом «Чорна рада» за пропонуванням зразком:</p> https://vseosvita.ua/library/intelekt-karta-opornij-konspekt-z-temi-pantelejmon-kulis-roman-corna-rada-zagalna-harakteristika-142070.html	9/11
	Разом	69/121

6.5. Індивідуальна робота

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

(у разі потреби)

Технічні засоби: інтерактивне обладнання;

Обладнання: ноутбук, медіапроектор.

Програмне забезпечення: Google Meet, Power Point, Google Calendar

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Кузьма О.Ю., Кордонець О. А. Історія української літератури (перша половина XIX ст.): методичні рекомендації (для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література ОП «Українська мова і література. Зарубіжна література». Ужгород, 2023. 60 с.
2. Жулинський М. Українська література: творці і твори: учням, абітурієнтам, студентам, учителям. Київ: Либідь, 2011.
3. Історія української літератури XIX століття: у 2 кн. / за ред. М.Жулинського. Київ, 2005. Кн.1.
4. Історія української літератури XIX ст.: у 3 кн. / за ред. М.Яценка. Київ, 1996, 1997. Кн.1-2.
5. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) / за ред. П.Хропка. Київ, 1992.
6. Історія української літературної критики та літературознавства: Хрестоматія: у 3 кн. / за ред. П.Федченка. Київ, 1996. Кн.1

Допоміжна література

1. Авраменко О. Українська література (рівень стандарту): підруч. для 9 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2017.
2. Авраменко О. Українська література : підруч. для 7 кл. закл. загальн. середн. освіти : 2-ге видання, перероблене. Київ: Грамота, 2020.
3. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. Львів, 2002.
4. Барабаш Ю. Просторінь Шевченкового Слова. Київ, 2011.
5. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: Імператив України: Історіо- й націософська парадигми. Київ, 2004.
6. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX ст. Київ, 2001.
7. Борзенко О. Сентиментальна “провінція” (Нова українська література на етапі становлення). Харків, 2006.
8. Волинь філологічна: Текст і контекст: Творчість Левка Боровиковського в контексті слов'янського романтизму. Луцьк, 2007. Вип. 2.
9. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX ст.) Тернопіль, 1999.
10. Жулинський М. Слово і доля: Українські письменники XIX – XX ст.: Навчальний посібник. К., 2002.
11. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ, 2006.
12. Зеров М. Українське письменство. Київ, 2003.
13. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Литаври, 2001.
14. Лімборський І. Європейське та українське Просвітництво – незавершений проект? Реінтерпретація канону і спроба компаративного аналізу літературних парадигм: Монографія. Черкаси, 2006.
15. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 2006.
16. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ, 2008.
17. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: у 2 т. Київ, 2007. Т.1-2.
18. Нахлік Є. Українська романтична проза 20-60-х років XIX ст. Київ, 1981.

19. Пахаренко В. Українська поетика. Черкаси, 2009.
20. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль: ТНПУ, 2007.
21. Товт О. Історико-романтична драматургія Миколи Костомарова: монографія. Івано-Франківськ, 2022.
22. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі. Київ, 2012. 312 с.
23. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Київ: Пед. думка, 2016. 360 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Сайт УжНУ URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/>
2. Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ»: <https://dspace.uzhnu.edu.ua>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/isp/texts.html
4. <http://litopys.org.ua/>
5. <https://nus.org.ua/> сайт «Нової української школи»
6. <https://pidruchnyk.com.ua>
7. <https://naurok.com.ua/>
8. <https://vseosvita.ua/>
9. <https://osvita.ua/>
10. <https://www.schoolife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>
11. <https://chtyvo.org.ua/>
12. <https://chytomo.com/>
13. <https://diasporiana.org.ua>
14. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> – навчальні програми МОН